

Svalbard Fangst
9171 Bellsund
Svalbard

**Svalbard
fangst**
TRADITIONAL HARVEST
TOMMY SANDAL
AKSELØYA

2019-11-10

Til Sysselmannen på Svalbard
Miljøvernavdelingen

Innspill til forvaltnings- og verneplan for sentral-Spitsbergen

Vi takker for muligheten og oppfordringen til å komme med innspill til arbeidet knyttet til forvaltnings- og verneplansarbeidet for sentral-Spitsbergen. Vi ønsker i dette innspillet å belyse flere temaer knyttet til områdene Van Mijenfjorden, Van Keulenfjorden og Bellsund, som er en del av eller grenser til fangstterrenget/stasjonen- og virksomheten som drives fra Akseløya fangststasjon.

Etter nedleggelsen av Svea har den totale belastningen på villmark og dyreliv i dette området økt. Slik vi ser det er det den **totale belastningen** dyr og villmark utsettes for i dette området som man må hensynta i arbeidet videre med planen.

Med vennlig hilsen,

Elise Strømseng
Dagl. leder Svalbard Fangst

Tommy Sandal
Fangstmann, Svalbard Fangst

Innhold

1.	Bruk av områdene	3
1.1	Fangstvirksomheten i dag	3
1.2	Observert bruk av områdene av andre brukergrupper i dag	5
1.3	Behov- og planer for fremtidig bruk.....	5
2.	Problemstillinger knyttet til forstyrrelser på sårbare lokaliteter	6
2.1	Eholmen.....	6
2.1.1	Vegetasjon.....	6
2.1.2	Dyreliv på Eholmen	7
2.2	Akseløya	7
2.2.1	Vegetasjon.....	7
2.2.2	Dyreliv på Akseløya	8
2.3	Mariaholmen	9
2.3.1	Vegetasjon.....	9
2.3.2	Dyreliv på Mariaholmen/Mariasundet.....	9
2.4	Midterhuken.....	9
2.4.1	Vegetasjon.....	9
2.4.2	Dyreliv på Midterhuken.....	10
2.5	Andre sårbare lokaliteter	10
2.6	Dyreliv i fangstområdet.....	10
2.6	Kulturminner i området.....	14
3	Ferdsel og oppsyn.....	14
3.1	Ferdsel	14
3.2	Oppsyn.....	15
3.3	Hva er forstyrrelse og hva er villmark?	15
3.4	Forstyrrelse av privatlivets fred.....	17
4	Dagens kunnskapsgrunnlag og føre-var prinsippet.....	18
5	Avgrensning av områdene.....	18
6	Konklusjon	19

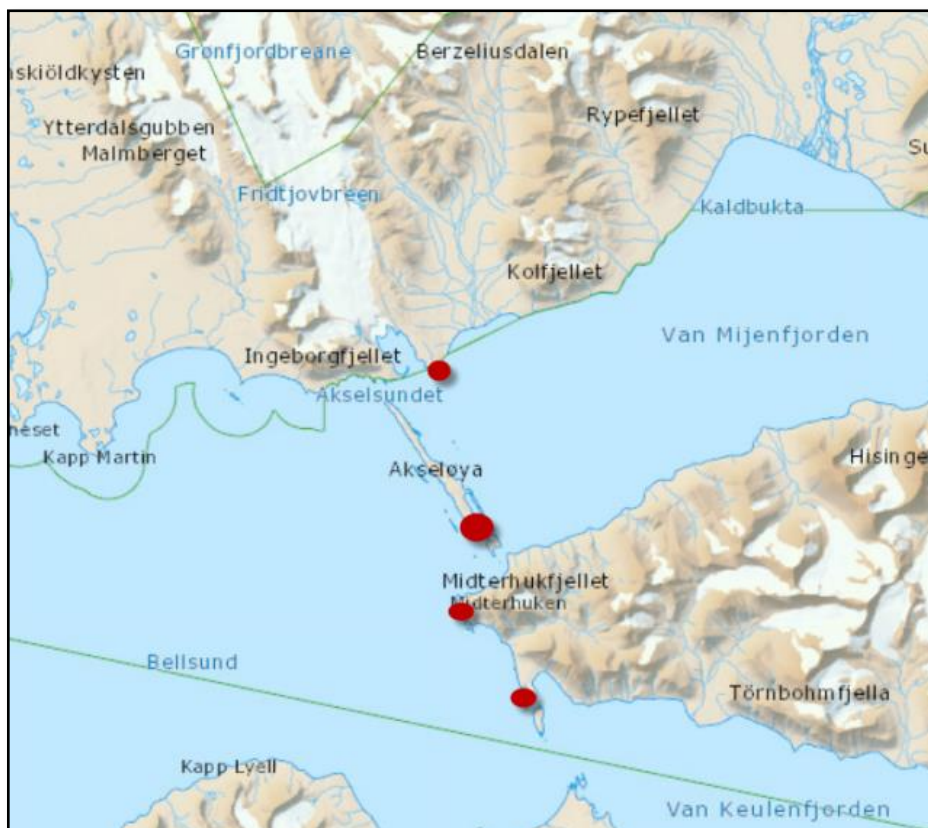
1. Bruk av områdene

1.1 Fangstvirksomheten i dag

Vår virksomhet, Svalbard Fangst, holder til i Bellsundområdet og har et fangstområde som er definert med avgrensning i øst ved Blåhuken, til Båtodden på Nordenskiöldkysten, hele sør-siden av Van Mijenfjorden og til Eholmen og østsida av Van Keulenfjorden. Fangstområdet har historisk sett vært benyttet i ulike formål (fangst, forskning m.m.), og har vært i moderne fangstbruk siden 1981. Fangstområdet ble formelt overtatt av Tommy Sandal i 2011, mens hovedstasjonen på Akseløya ble kjøpt fra tidligere fangstmann Louis Nielsen i 2013 av Tommy Sandal og Elise Strømseng.

Det er i hovedsak fangstmann Tommy Sandal som tilbringer største delen av året i terrenget, men i korte og lengre perioder er familien og eventuelle sesongarbeidere med. Det er primært hovedstasjonen på Russeltvedtoddan på Akseløya som er i bruk i perioden mai – november, i tillegg benyttes bistasjonen på Eholmen i dunsesongen (4-6 uker i perioden juni-juli). Bistasjonen på Midterhuken benyttes 2-4 uker i perioden september/oktober. Kapp Schollin fungerer som en vinterstasjon (Akseløya er utilgjengelig/ vanskelig tilkomst) i perioden desember-april. Ferdsel mellom bistasjonene foregår til fots, ski, scooter, hundespann eller med båt. Øvrig bistasjoner benyttes primært i transportøyemed evt. under fellereøkting vinterstid. De fire mest brukte stasjonene er avmerket på kartet til høyre med røde prikker. Fangstvirksomheten foregår i hele det definerte fangstområdet. Det legges særlig vekt på ikke å ferdes på/i sårbare lokaliteter i perioder der vegetasjon og dyreliv er særlig utsatt. Eksempelvis foretas det ikke ilandstigning på Midterhuken i perioden medio mai-medio august da det i dette området er reinkalving, hekking av kortnebbgås og revehi, i tillegg til øvrig fugleliv og sårbar tundra. Vi har også lav aktivitet på holmene under hekkingen.

Aktiviteten i fangstområdet er sesongbasert og derfor brukes gjerne også ulike deler av terrenget til ulike tider av året. Vi har laget en tabell som illustrerer aktiviteten til fangstvirksomheten. Hvilke områder som benyttes beskrives under.

Fangståret i moderne tid – Svalbard Fangst

Aktivitet	Jan.	Feb.	Mar.	Apr.	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Des.
Dun/egg												
Reinjakt												
Rypejakt												
Gåsejakt												
Fjellrev												
Seljakt												
Videreforedling av kjøtt												
Bearbeiding av dun												
Bearbeiding av skinn												
Vedlikehold fangsthytter												
Klargjøring utstyr/feller												
Markedsføring og salg												

Revefangst foregår primært på nordsiden av Van-Mijenfjorden, fra Båtodden til Blåhuken (Nordenskioldkysten, Vårsolbukta, Reindalen, Svartodden, Berzeliusdalen). I tillegg nyttes Brommeldalen, Nipilodden i år med tilfredsstillende sjø-is.

Sanking av egg, edderdun fra ærfugl foregår på Eholmen (ca 3-4000 hekkende par), Akseløya med kilskjæret og kilodden (ca. 300 hekkende par), samt Mariaholmen (ca 300 hekkende par). Det sankes egg til eget bruk fra ærfuglene fra slutten av mai/tidlig i juni (1 dag), og ellers dun fra ærfuglene en gang under rugeperioden og dernest når fuglene har klekt og forlatt reiret. I mellomperioden (mellom første sanking og klekking) tørkes og renses dun og andre arbeidsoppgaver tilknyttet stasjonen utføres (vedlikehold).

Seljakt foregår primært i området rundt Kapp Schollin, Kaldbukta og Fridtjovhamna, samt på selve Van Mijen- og Van Keulenfjorden. Seljakt er i hovedsak jakt på storkobbe. Kjøttet selges til barnehager og serveringssteder i Longyearbyen, brukes i egen matlaging, og nyttes til hundemat. Som følge av lite sjø-is jakes det kun sporadisk en og annen ringsel dersom behov.

Reinjakt foregår langs kysten innenfor hele fangstområdet (ikke øst for Reindalselva): Akseløya, Midterhuken, Fridtjovhamna, Vårsolbukta, Nordenskioldkysten, Berzeliusdalen, Brommeldalen, Nipilodden og tilgrensende områder. Det felles en kommersiell reinskvote på inntil 30 dyr hvert år som selges til bedrifter/serveringssteder i Longyearbyen, 1-5 dyr tas ut til eget bruk igjennom året.

Gåsejakt på kortnebbgås foregår kun i begrenset omfang og da hovedsakelig i Berzeliusdalen, Kapp Schollin og evt. dalfører på sør-siden av Van Mijen fjorden. Kortnebbgås selges i hovedsak til serveringssteder i Longyearbyen.

Rypejakt foregår i hele fangstområdet, og selges til serveringssteder i Longyearbyen.

Videreforedling av mat: Av alt felt vilt brukes noe i egen matlaging. I tillegg produseres det en del videreforedla matprodukter av Svalbardrein, både til eget bruk og for salg. Her inngår både salting, røyking og koking. Dette arbeidet foregår inne på eller i tilknytning til Akseløya fangststasjon i løpet av høsten.

Arbeid med edderdun, skinnpreparering, håndarbeid og forberedelser til dunsesong og høstsesong er langsgående oppgaver som utføres både på fangststasjonene og i Longyearbyen igjennom hele året.

1.2 Observert bruk av områdene av andre brukergrupper i dag

I løpet av de årene vi hatt tilhold i Bellsund området (sesongen 2007/2008, og 2011-2019) har vi observert en betydelig økt ferdsel, både blant fastboende, tilreisende og kommersielle aktører. Dette gjelder både vinter (snøscooter) og sommer (større og mindre båter/skip og seilbåter).

Det er i hovedsak trafikk knyttet til reiselivsnæringen som dominerer i området per i dag. Fra 20.mai til 1.august er det nesten daglig båter å se i Van-Mijen/Bellsundområdet, oftest ser vi flere skip per dag, og de fleste har tilknytning til reiselivsnæringen og foretar ilandstigninger eller har zodiaccruise. Aktuelle lokaliteter er gjerne: Midterhuken med Gåsebergkilen, Vårsolbukta, Akseløya, Van Keulenharna, Kvitfiskstasjonen ved Bamsebu, Fridtjovbreen/hamna, Mariasundet. Båtene går typisk inn Maria- eller Akselsundet og noen, særlig tidlig på sesongen når det ennå er en del is på fjorden, går lengre inn i fjorden mot Svea og fastisen og også delvis inn i isen.

Vinterstid har det utviklet seg en betydelig snøscooteraktivitet i området. Trafikken går fra Barentsburg/Longyearbyen, via Skardalen, Berzeliusdalen (til båtvraket nederst i dalen) og til Kapp Schollin (vår bistasjon) og Fridtjovbreen. Dernest følges samme rute tilbake eller ruta fortsetter over over Fridtjovbreen til Nordenskioldkysten (Isfjord Radio) eller Grønfjorden. Andre ruter som følges er eksempelvis via Svartodden og Camp Morton. Dette innebærer oftest aktivitet i Kaldbukta og på en islagt Van Mijenfjord. Det er både norske og utenlandske/russiske turistselskaper som opererer i området og både lokale aktører og sesongbaserte aktører som ferdes i området. I tillegg kommer trafikken fra fastboende og andre tilreisende som ofte følger de samme rutene. Skardalen var eksempelvis en lite benyttet trase frem til for få år siden.

Det er noe trafikk sommer og vinter knyttet til samfunnet i Svea, men denne er redusert etter nedleggelsen av gruvesamfunnet. Fiskerinæringen, primært den russiske, er ofte å se med omlastningsskip i Van Keulenfjorden eller utenfor Akseløya, samt trålere som kommer inn for omlastning. Utover dette observerer vi kun sporadisk aktivitet, gjerne knyttet til forskning/undersøkelser/tokt av Sysselmannen, Norsk Polarinstitutt, Kartverket, Kystvakta, UNIS o.l.

Ilandstigning turistbåt Gåsebergkilen, tidlig juni 2016.

1.3 Behov- og planer for fremtidig bruk

Svalbard Fangst har som mål og ønske å drive fangst på Svalbard også i fremtiden. Skulle man på et tidspunkt måtte/ønske avvikle driften vil det være ønskelig, samt i tråd med vilkårene for eierskap av fangststasjonen, å selge til noen som vil overta fangstdriften og drive på en seriøs måte.

En forutsetning for å kunne leve av fangst i dag er at man har tilgang på de ressursene som kan gi nok inntekt, samtidig som det ikke går ut over natur og miljø/dyreliv i området. Vi er derfor avhengige av at vi fremdeles får jakte og fangste i dette området, samt sanke edderdun og gåsedun. Jaktuttaket er

etter vår mening ikke av nevneverdig negativ betydning for bestandene som helhet i Bellsundområdet. All høsting/felt vilt rapporteres årlig både til Sysselmannen (sel, rein, rev, rype, gås) og Norsk Polarinstitutt (ryper, ærfugl, rev + innlevering av reveskrotter).

Det er av stor betydning for fangstvirksomheten at det legges til rette for næringsfangst i området, selv om man ser et behov for å innlemme hele eller deler av Bellsund i nasjonalparken og eventuelt å innføre ferdselsforbud i enkelte områder. Edderdun, sanking av dun fra ærfugl, er en viktig form for tradisjonsfangst, samtidig som det utgjør en betydelig del av fangstvirksomhetens årsinntekt. Et forbud mot at fangstfolk kan få sanke dun på samme måte som i dag vil få konsekvenser for fangstvirksomheten, og også de hekkende fuglene. Hekkesuksessen i Bellsund avhenger blant annet av vår, begrensning, tilstedeværelse. Det er også et poeng at dagens fangst ikke kan sammenlignes med fangsten frem til 1973, da man frem til da hadde flere jaktbare arter og samtidig ingen statlig forvaltning eller overvåkning av bestandene. I dag er mange dyrebestander fredet og fangstfolk søker om fellingstillatelser, dispensasjoner og rapporterer på felt vilt.

At fangstnæringen er ønskelig å ivareta på Svalbard fremkommer av de siste Svalbardmeldingene. Svalbardmeldingen 2008-2009 sa: *Det er viktig å ta vare på fangsttradisjonen. Samtidig er dette en levende kultur som er i observasjoner som er av interesse for naturforendring og som bør videreutvikles.*

Og gjeldende Svalbardmelding (2015-2016) sier at «Regjeringen vil derfor legge til rette for at slik virksomhet fortsatt skal være en del av aktivitetene på Svalbard».

2. Problemstillinger knyttet til forstyrrelser på sårbare lokaliteter

2.1 Eholmen

2.1.1 Vegetasjon

På Eholmen er det varierende vegetasjon med alt fra tørre grusrabber til mosetundra og store områder med tett vegetasjonsdekke som følge av gjødslingen fra fuglene. Det er særlig med saxifragaarter, rødsildre og tuesildre spesielt som dominerer på holmen, men der er også en betydelig andel av fjellsmelle, i tillegg til gress- og mosearter. Vi observerer at den økte mengden hvitkinngås på Eholmen medfører hard beiting på- og oppriving av vegetasjonen.

Bukta «Snekkevika» ved bistasjonen på Eholmen. Her oppholder og beiter gjerne ærfuglene og ærfuglungene.

Vegetasjonen på holmen består av både gress, mose, og store forekomster av fjellsmelle og saxifragaarter.

2.1.2 Dyreliv på Eholmen

Eholmen har et rikt fugleliv. Det er ikke reinsdyr eller rev på holmen, annet enn sporadisk og gjerne som følge av at det da har vært sjø-is ut til holmen. Bestanden av ærfugl på Eholmen ligger i dag på mellom 3-4000 hekkende ærfuglpar (årlige variasjoner), mens det hekker om lag 1000 par hvitkinngås på Eholmen. Det er årlig minst et par hekkende storjo, 2-6 hekkende par av havelle, samt 2-3 rødnebbternkolonier på til sammen om lag 3-400 par. Polarmåke og tyvjo oppholder seg på Eholmen hele sommersesongen, men hekker ikke selv på holmen. Ellers hekker snøspurv, polarsvømmesnipe og enkelte år svartbak. Isbjørnen er enkelte år innom Eholmen om sommeren som følge av ærfuglkolonien og gjessene som hekker (tilgangen på egg/næring). I disse årene er det betydelig predasjon på de hekkende artene.

2.2 Akseløya

Vi ønsker å påpeke at det i rapporten fra Norsk Polarinstitutt er lite eller ingen informasjon om vegetasjon og dyrebestander på selve Akseløya. Akseløya har som følge av endrede, klimatiske forhold blitt et eldorado for hekkende fugl ettersom det i de senere år kun sporadisk fjellrev på øya. Selve øya består også av et stort spekter av habitater, med alt fra våtmarksområder, karrige knauser og vegetasjonsrik tundra til høyreiste klipper og grusbanker. I sjøkanten rundt hele øya er det ofte grunt farvann, med mye strøm, som igjen fører til attraktive beiteområder for ærfugl og andre sjøfugler.

2.2.1 Vegetasjon

Akseløya har mest vegetasjon på sør- og østsiden. Det er mer karrig og mer steinete på vestsiden og nordspissen. Øya har mange ulike vegetasjonstyper, både mosetundra, sårbar våtmark og svært tørr mose som ved ferdsel/tramping får betydelige sår. Av planter er det størst forekomst av saxifragaarter, rødsildre og tuesildre spesielt, i tillegg ser vi ulike gress- og mosearter, en del polarvier og fjellsmelle. Det er lite av arter som kantlyng, reinrose og svalbardvalmue. Vi observerer at den økte mengden hvitkinngås medfører hard beiting på- og oppriving av vegetasjonen.

Akseløya sett fra sør mot nord. Østsiden har store våtmarksområder og pytter, mens vestsiden er mer karrig. Det er i dag hekkende fugl over hele øya.

2.2.2 Dyreliv på Akseløya

Akseløya har i dag har en liten reinsbestand på mellom 10-17 dyr. Årlig er der mellom 2.-6.kalver (våre observasjoner i perioden 2011-2019). Det er i tillegg ca 300 hekkende par av ærfugl spredt over hele øye. Antallet er helt klart høyere, men vi kjenner i hovedsak til områdene nærmest fangststasjonen der tettheten av hekkende fugl er størst. I tillegg anslår vi at det hekker mellom 600-1000 par hvitkinngås i samme område, bestanden er økende. Vi anslår ca 600-800 individer av hvitkinngås som hekker på Akseløya. Gjessene beiter i nærområdene frem til myting og oppholder seg da på sjøen eller i dammene på Akseløya.

Basert på våre observasjoner mener vi det årlig hekker mellom 4-8 par av storjo og 3-6 par av tyvjo. Det hekker også minst 1 par smålom på øya hvert år. Polarsvømmesnipa oppholder seg i store antall i områdene rundt hytta på Akseløya (tellingene i strømmen utenfor hytta gir antall på mellom 100-200 polarsvømmesniper som beiter der daglig i juli) og hekker i fjæra langsetter hele øya. Det hekker også smålom, snøspurv og fjæreplytt på øya. Det er også en rødnebbternekoloni i tilknytning til hovedstasjonen på Akseløya. Anslagsvis 200 individer. I 2019 var det både svartbakreir og Polarmåkereir ved fyret på nordspissen på Akseløya. Det hekker også tidvis enkeltpar av Polarmåke på holmene/oddene i nærheten av Akseløya. Vi observerte hekkeforsøk av gråmåke på Akseløya i 2018.

NPs satellittdata (jfr. rapporten fra NP) viser på en god måte hvordan en del isbjørnbinner bruker området, og at Akseløya uten tvil er en viktig transportstrekning for kryssing av fjorden, samt oppholdssted/hvilested under forflytning. Vi ser den samme tendensen fra hannbjørnene og vil anta at tilsvarende mønster som binnene ville kommet frem om man hadde kunnet satellittmerke hannbjørnene. I løpet av vår periode på Akseløya har det kun vært et år med yngling av fjellrev (2018) på øya. Det er flere kjente hi på øya. En streifrev ble observert på øya i 2016. Som følge av at det sjeldnere er fjellrev på Akseløya er predasjonstrykket på hekkende fugl redusert betraktelig, og er etter vår mening en klar årsak til at fuglebestandene på Akseløya har økt i antall arter og individer.

Det er også en liten bestand av steinkobbe som holder til i lagunen og innimellom skjærene på sørsiden av Akseløya. Dette har sammenheng med at strømmen utenfor fangststasjonen på Akseløya er et svært attraktivt område for mange dyr. Fugler (ærfugl, polarsvømmesnipe, lundefugl, krykkje, rødnebbterne, andre vadere), sel, hovedsakelig steinkobbe, kvithval og hvalross som kommer inn i strømmen å beiter. Denne strømmen, er i likhet med Mariasundet, et svært viktig oppvekst- og beiteområde for særlig ærfugl med unger. Akseløya med tilstøtende gruntvannsområder og strømmer fremstår derfor i dag som et svært viktig hekke- og oppvekstområde for ærfugl og mange andre fugle- og dyrearter.

2.3 Mariaholmen

2.3.1 Vegetasjon

På Mariaholmen dominerer mosetundra og saxifragaarter som rødsildre og tuesildre. I tillegg er det også her en del fjellsmelle. Også her ser vi at den økte mengden hvitkinngås medfører hard beiting på- og opprivning av vegetasjonen.

Typisk vegetasjon på Mariaholmen, Akseløya og Eholmen. Rødsildre og mosetundra.

2.3.2 Dyreliv på Mariaholmen/Mariasundet

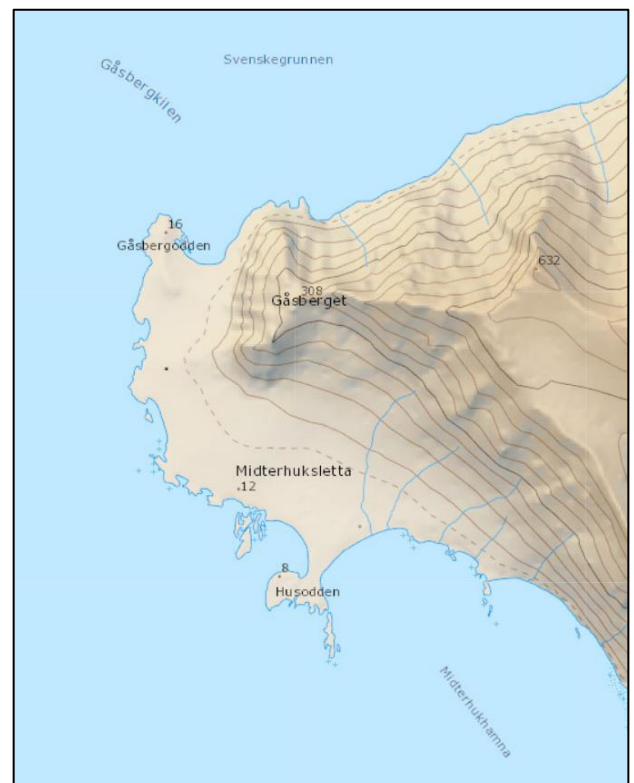
Bestanden av ærfugl på Mariaholmen har ligget temmelig fast på 300 hekkende par i perioden vi har sanket edderdun der (2011-2019). Vi anslår at det også hekker rundt 250 individer av hvitkinngås på holmen, og mengden gås har økt i perioden vi har hatt tilhold i området. I tillegg er det en rødnebbternekoloni på holmen, om lag 100-200par, 1-2 par hekkende stor-jo, 1-2 par hekkende Polarmåke og i enkelte år hekker også svartbak på holmen. I tillegg kommer snøspurv, polarsvømmesnipe, fjæreplytt og smålom som også hekker på holmen, samt tyvjo, men det er ikke observert tyvjoreir på Mariaholmen. Det har også de siste 3 årene vært 2 reinsdyr som vandrer frem og tilbake mellom Mariaholmen og Akseløya (via Kilskjærene). Disse to oppholder seg i lange perioder på Mariaholmen der det er rikt og mangfoldig beite.

Ved Mariaholmen er Mariasundet, et svært viktig næringsområde for flere arter av fugl. Det er stor aktivitet av ærfugl med unger, krykkje, teist, polarlomvi, lundefugl, alkekonger, gås, vadere, smålom, polarmåke og storjo i området. Vi ser også sel, hvalross og hval (hovedsakelig kvithval) i denne strømmen.

2.4 Midterhuken

2.4.1 Vegetasjon

Vi erfarer at det er sårbar mosetundra og heivegetasjon på Midterhuken som ved ferdsel/tramping får betydelige sår. Det er mye fjellsmelle i området og ellers polarvier, reinrose, gressarter og saxifragaarter m.m. Vi observerer at tramping fra dyr og særlig mennesker setter spor i terrenget, spesielt i myrete områder, eksempelvis mellom Midterhukhamna og Gåsebergkilen.

2.4.2 Dyreliv på Midterhuken

Det er særs gode beiteforhold for rein på Midterhuken og det er ofte store dyr å se i disse områdene. Områdene er av samme grunn attraktive for simler som skal kalve og/eller har kalv. Vi ser årlig i kikkerten flere nyfødte kalver. Vi unngår derfor all ferdsel/ilandstigning på de nevnte lokalitetene i periodene rundt og rett etter kalving. Særs viktig er dette på Midterhuken der det er «få retrettmuligheter» for en rein som blir stresset. Kortnebbgås hekker i stort antall på Midterhuken, hovedsakelig er det flest reir i Gåsberga, men hekkingen foregår i hele området Midterhukhamna-Gåsebergkilen. Kortnebbgås er betydelig mer sky enn hvitkinngås og flykter fra reir og gåsunger ved forstyrrelse. Storjo og polamåke vil umiddelbart ta gåsunger som blir forlatt eller hengende etter når gåsefamilien forstyrres og trekker bort fra reir/oppholdsområde. Utover dette hekker polarmåken slik NP beskriver det og slik vi ser det, i stort antall i fuglefjella på Midterhuken/Vårsolbukta. Det er betydelig med fjellrev og også flere fjellrevhi i området Midterhuken-Gåsebergkilen-Van Keulenshamna. Våren 2019 ble det funnet et nytt hi på Midterhuken ikke langt fra Gåsebergkilen (observert med kikkert fra båt). Posisjon er rapportert til NP.

2.5 Andre sårbare lokaliteter

Andre sårbare lokaliteter i fangstområdet er strekningen **Fridtjovhamna – Sundhøgda**. Dette området er viktig for isbjørn, sel og rein. **Forbladodden** er et viktig hekkeområde for smålom. Og til sist nevnes **fjordisen** som er viktig for sel og isbjørn.

2.6 Dyreliv i fangstområdet

Siden 2011 har vi sett at Van Mijenfjorden har fått økt interesse fra både kommersielle aktører og lokalbefolkning. Det var ikke like mye trafikk i området sommer og vinter som det vi nå ser. Igjenom vår tilstedeværelse over lengre perioder og i flere år har vi derfor en del konkrete innspill på enkelte arter/dyregrupper som vi ønsker å spesifisere som tilleggs-informasjon til det som per i dag foreligger i den sammenstilte rapporten fra Norsk Polarinstitutt (NP).

Isbjørn

Vi opplever ikke at det er mye isbjørn i området, men det er etter våre observasjoner snakk om 5-8 stasjonære, gjenkjennbare individer. Det har heller ikke vært konflikter mellom oss og isbjørn eller innbrudd i noen av våre stasjoner. Vi ser at det særlig på vårparten kan være flere streifbjørner i området, antakelig som følge av/ avhengig av mengden drivis fra Storfjorden. Vi opplever størst trafikk av isbjørn i perioden juni-juli (egg-sesong) og i mars/april (parring og binner som er kommet ut av hi). Fangstmann Tommy Sandal har ved flere anledninger observert isbjørn som har tatt reinsdyr på vinteren og vårparten, hovedsakelig i området Vårsolbukta/Fridtjovbreen. Bellsundområdene benyttes med andre ord både i forbindelse med hi/ungling, næringssøk og i forflytning. Van Mijen/Bellsund området er etter vår erfaring et av de viktigste leve- og oppholdsområdene for isbjørn på vestkysten av Svalbard, trolig på grunn av sjø-is i fjordenen, sel, en stor reinsbestand og hekkende fugl (egg/unger) og fuglefjell (vegetasjon).

Sårbare områder for isbjørnen er Fridtjovhamna – Sundhøgda, Akseløya og Mariahomnen, Midterhuken og sjø-isen på både Van Mijen- og Van Keulensfjorden. Vår erfaring er også at isbjørnene bruker sjø-isen og landkall/sidene av fjordene, samt Akseløya på sin jevnlige vandring mellom Svea/Rindersbukta – Fridtjovhamna - Vårsolbukta - Midterhuken – Van Keulen fjorden, og at Akseløya og Midterhuken ofte benyttes som «hvilelokaliteter» når isbjørnen er under forflytning.

Reinsdyr

Sysselmannens årlige tellinger har vist at antallet reinsdyr i fangstområdet er betydelig, mellom 700 og 2000 individer. Som nevnt over er det også en bestand av rein på Akseløya. Vinterstid og særlig i vintre med mye ising er lokalitetene rundt fuglefjella og nærme kysten viktige for reinen som da trekker utover mot Nordenskiöldkysten, området rundt Sundhøgda og Fritjovhamna, samt Vårsolbukta, for å finne mat. Vårsolbukta og Midterhuken er særlig, frodige områder hvor vi årlig observerer store dyr og ofte simler med kalver. Særlig sårbare områder for reinsdyrene er etter vår erfaring: Fridtjovhamna, Midterhuken, Vårsolbukta-Sundhøgda, Blåhuken og Kapp Martin.

To reinskalver i Vårsolbukta, juli 2019.

Noen av reinene som har tilhold på Akseløya.

Ærfugl

Å sanke dun fra ærfugl er en gammel tradisjon som fangstfolk på Svalbard har drevet med siden før 1900-tallet. Som nevnt i innledningen er vi delt i to «feltlag» om sommeren og sanker dun fra to hovedlokaliteter. I tillegg bruker vi i enkelte år å sanke dun fra St.Hanshomane, Reiniunsøyane og Diabasøya. Det hekker årlig rundt 600-700 par til sammen på disse lokalitetene. Dunsanking må sees på som mer enn en tradisjon, det er et viktig næringsgrunnlag for oss i dag og utgjør mellom 40-70% av næringsinntekten. Det er også et arbeid som krever disiplin og opplæring. Alle som bidrar i dunsanking hos oss får grundig opplæring. Arbeidet er møysommelig, vi vet hvor fuglene ligger og vi er nøye med å dekke over egg i reir som er besøkt eller der fugler har gått av reiret. Atferden vår er alfa-omega, vi beveger oss rolig, i nøytrale klær blant fuglene. Ærfuglene liker ikke nye folk, brå bevegelser eller bråkete/fargerike klær. De liker heller ikke at man står å stirrer på de eller tar opphold ved de – dersom de ikke er vant til det.

Dersom folk går i land på lokaliteter der det hekker ærfugl vil de følgelig skremme fugl av reiret og eggene vil da være eksponert for rovfugl med engang. Etter klekking kan man risikere at uforsiktig ferdsel skremmer mor og unger av reiret eller bort fra hvileplass, noe som gjør at rovfugl gjerne tar de svakeste ungene, ettersom disse fort blir hengende etter når moren går mot sjøen/svømmer avgårde. Når i tillegg fuglene stedvis ligger veldig tett, vil uforsiktig ferdsel av mennesker i slike områder kunne skape svært uheldige konsekvenser for mange av de hekkende individene. Vi opplever årlig at båter går i land på lokaliteter i Bellsund med store mengder hekkende fugl og ser på dette som et økende problem.

På det kartet under vises områdene vi sanker dun i (røde sirkler). I enkelte år går vi over hele Akseløya (blå sirkel). Pilene på kartet viser svært viktige oppholdsområder for ærfuglene under beiting og rett etter klekking når fuglene er gått på vannet med ungene. Her er det mye strøm, forholdsvis grunt og mye mat som virvles opp. På fjære sjø kan man telle mange ærfugler og unger i disse områdene. Områdene er like viktige for svømmesnipper, terner og krykkjer bl.a. Vår erfaring er at ferdsel med båt i disse områdene i alle tilfeller skremmer fuglene slik at de rømmer området, går på land i stedet for å beite i sjøen osv. Oftest dykker både ærfuglmor og unger når båter med motor kommer. Dette skaper en uoversiktlig situasjon der unger dukker opp i ulik avstand fra mor etterpå og polarmåker og storjo er da raskt på plass og snapper de ungene som har havnet for langt unna mor. Dette har vi observert flere ganger. Ferdsel med småbåt/zodiacer/kajakk i slike viktige beite/oppholdsområder er derfor svært, svært uheldig i denne perioden.

Ærfuglene beiter typisk i runne områder med strøm. Disse områdene er særdeles mye benyttet når ungene er klekt. Vi observerer at strømmen ved stasjonen på Akseløya, strømmen i Mariasundet, bukta på Eholmen er mye benyttet av ærfuglhunner i rugeperioden og særlig de første ukene etter ungene er klekt. **Ferdsel med småbåt/zodiacer/kajakk (røde sirkler) i slike viktige beite/oppholdsområder (blå piler) er derfor svært, svært uheldig i denne perioden.**

Gås (kortnebbgås og hvitkinngås)

Det er store bestander av gås i hele området. Uforsiktig ferdsel i hekkeområder for begge arter av gås gjør at den forlater redet, ofte på lang avstand, og egg eksponeres for rovfugler og fjellrev. Videre vil ferdsel etter klekking gjøre at gåsa rømmer med ungene, enten fra reiret eller området de oppholder seg i, noe som kan medføre at svake, «uferdige» gåsunger eller kaos gjør at gåsunger skilles fra foreldrene og dermed blir et enkelt bytte for rovfugl. I motsetning til ærfuglen trykker ikke majoriteten av gjessene særlig lenge. De rømmer heller på lang avstand. Vi har markert de viktigste områdene for hekking og oppvekst på vedlagte kart.

Rovfugl

Vi ser daglig tyvjo, storjo og polarmåke i området vi befinner oss i. Vår subjektive opplevelse er at den hekkende bestanden av storjo øker. Polarmåkene hekker i liten grad på ærfuglholmene, men det er årlig 1-3 reir på hver lokalitet. Tidvis er det også et svartbakreir på Mariaholmen og Akseløya. Vi ser at en del tyvjo hekker langs nord-siden av Van Keulenfjorden, ved Kapp Schollin, i Vårsolbukta og oppover Nordenskioldkysten. Vi har også hatt streifindivider av hvit jaktfalk og snøugle i området ved flere anledninger.

Fjellrev

Generelt i fangstområdet er det gode forhold for fjellrev. Det er ikke gjort noen hi-kartlegging, men vi er kjent med flere hi i området. Igjennom satellittmerkingen som vi utfører for NP ser man at revene bruker områdene mye. Det er i perioden 2013-2019 satellittmerket **xx** rever på Akseløya, ved Mariasundet og Midterhuk. Fangstdata fra årene 2012/2013 – 2019 viser også at dette er et attraktivt område for fjellrev, samtidig som at uttaket fra fangsten ikke har hatt nevneverdig betydning for bestanden. Vi ønsker å påpeke at forstyrrelse i og rundt fjellrev-hi gjerne leder til at fjellrevene flytter valpene til sekundær-hi/alternative lokaliteter. Det er svært ofte fjellrevhi i tilknytning til fuglefjell. Midterhuk og Vårsolbukta er uten tvil slike viktige hi-lokaliteter. Vi mener det bør etableres ferdselsforbud i en gitt avstand rundt kjente fjellrevhi i yngleperiodene. Det viser seg at folk ofte oppholder seg svært nærme fjellrevhi når disse er kjente.

Andre (hvalross, sel, hval m.fl.)

Av øvrige arter som vi mener bør nevnes trekker vi frem sel (storkobbe, steinkobbe og ringsel), hvalross, hval (beluga). Vi observerer hvalrossene i Fridtjovhamna, på Måseneset, i strømmen utenfor Akseløya og i Mariasundet, og på isflak i områdene rundt Akseløya og Kapp Schollin. Særlig ser vi disse dyrene i perioden mai-juli. Storkobben ligger på flak i hele fjorden og er stort sett å se hele året, mens ringselen er noe sjeldnere å se. Vi har ikke ønsket å ta ut mye ringsel de siste årene og utøver lite jakt på denne arten. Vi observerer ringselen helst i sjøen, på fjordisen, på isen i Kaldbukta og isen foran Fridtjovbreen. Steinkobbene holder til utenfor Akseløya, i lagunen og rundt om på skjærene i nærområdet. Det er årlig noen få individer som er å se hele våren, sommeren og høsten. Grønlandssel observeres med jevne mellomrom, sommer og høst i sjøen i både Van Mijenfjorden og Van Keulenfjorden. Av hvaler er det som oftest hvithval som er å se i området. Disse opplever vi også kommer helt inn til strømmen ved lagunen på Akseløya for å beite. Utover det ser vi de gjerne i Mariasundet og på vei inn eller ut Van Mijen- eller Van Keulenfjorden.

2.6 Kulturminner i området

Det er flere kulturminner i områdene dette innspillet omfatter. Vi ønsker kort å si at vi observerer at tilreisende ofte ikke er klar over hvor kulturminnene er eller at der i det hele tatt er kulturminner – og at vi derfor observerer både camping, bålbrekking og ferdsel i og rundt kulturminner, et godt eksempel er i Midterhukhamna. Steinbua på Akseløya er også et kulturminne. Det finnes også tufter og graver på Akseløya. Vegetasjonen rundt steinbua er svært sårbar med svært tørr mose og en kort blomstrings-periode med først rødsildre og dernest tuesildre. Vi opplever ikke stor trafikk i tilknytning til disse og er selv svært påpasselige med å unngå ferdsel og tråkk i nærområdet på Russeltvedtodden. Vi antar at det er vår tilstedeværelse som gjør at det ikke er ilandstigning og ferdsel rundt steinbua.

3 Ferdsel og oppsyn

3.1 Ferdsel

Vi opplever en økt interesse for områdene i Bellsund etter nedleggelsen av Svea, samt det økte fokuset på turisme på Svalbard. Ferdselen foregår nå igjennom hele året, foruten oktober – januar. Det er ferdsel både med båt, til fots (herunder ilandstigninger), i kajaker, på scooter og med hundespenn. Scooteraktiviteten rundt Kapp Schollin og knyttet til Fridtjovhamna har også økt betydelig, samtidig med at sjøisen på Van Mijenfjorden og i Fridtjovhamna har blitt mer ustabil og varierende i utstrekning de siste årene. Vår oppfatning er at de fleste som ferdes ikke ønsker å forstyrre eller sette spor, men at det er svært subjektivt å forstå hva som forstyrrer og hva som setter spor. Det å ta inn over seg totalbelastningen et dyr opplever er heller ikke en godt, befestet begrep per i dag. De fleste opplever nok opplevelser med dyr som om de er «de eneste». Vi opplever ikke at guidelines/retningslinjer eller anmodninger fra interesseorganisasjoner som AECO eller myndigheter har noen effekt på aktiviteten til de som ferdes i områdene, og ferdselen er stadig økende.

3.2 Oppsyn

Det er lite oppsyn i dette store området, noe som gjør at aktiviteten kan gå frem slik en selv ønsker det, til tross for anmodninger og guidelines. Eksempelvis var Sysselmannens feltinspektører i området kun noen få dager i 2019 sommersesongen, mens i 2018 var det etter det vi erfarer ingen feltinspeksjon sommerstid i området.

I tillegg må vi få kommentere på arbeidsoppgavene til Sysselmannens feltlag, som etter det vi har fått vite i stor grad fremdeles er de samme oppgavene feltinspektørene hadde for mange år siden, når aktiviteten i fjordene var lavere. Sverting av ovner i hytter, GPS-posisjoner på kulturminner, årlig fotografering av lokaliteter/kulturminner og fellestilling av hekkelokaliteter tar tid og også fokus bort fra det å drive oppsyn og oppsøkende inspeksjon i forhold til aktiviteten mangedoblet seg. Etter vår mening kan man stille spørsmål med om arbeidsinstruksen står i forhold til behovet. Det er også et paradoks at man har feltinspektører med lite eller ingen erfaring fra Svalbard og som er ukjente med farvann og områder. Når de, som nevnt, i tillegg har ei lang liste med andre oppgaver som skal gjøres i løpet av sommeren, gir dette i sum et ineffektivt oppsyn etter vår mening. Vi vil likevel presisere at vi har et godt samarbeid med både Sysselmannen og de feltinspektører som tidvis er innoen oss, men vi stiller spørsmål med hvordan Sysselmannen i dag bruker denne oppsynstjenesten gitt den aktiviteten vi ser og opplever i området.

Seilbåt slipper anker rett under et berg med ei binne og en isbjørnunge, etter først å ha observert isbjørnene fra sjøen. Starter filming og fototaking. Juli 2019. Bildet er fra Kongsfjorden, men illustrerer på en god måte hva som foregår ute i villmarka.

7 zodiacer kjører tilbake til skipet sitt etter først å ha ligget ved land å sett på en isbjørn som sov, og deretter kjørt langs land på hele V-kysten av Akseløya for å se på oss utføre dunsanking ved fyret på N-spissen av øya. 6 zodiacer lå da på tvers i Akselsundet (i strømmen) og tok bildet

3.3 Hva er forstyrrelse og hva er villmark?

Kunnskap om forstyrrelse av dyreliv er generelt sett begrenset. Vi stiller også spørsmål om hvem som til enhver tid overvåker den stadig økende ferdselen av folk og hvilke konsekvenser dette får for villmarka. Er det NP som har ansvaret her eller er det Sysselmannen? Og hvor går grensene for når et område kan kalles villmark sett opp mot denne økte ferdselen? Vi ønsker her å illustrere dette med noen utvalgte bilder og informasjon som viser realiteten i felten/villmarka, til tross for anmodninger og retningslinjer:

Turister settes i land på Akseløya fra seilbåt juni 2019, midt i hekkesesongen.

Båt ligger kloss i land på V-siden av Mariaholmen, her er både ureint farvann og hekkende fugl. Båten gikk deretter rett mot Akseløya fangststasjon og la seg utenfor.

Rundt 200 pax i land på Gåsebergkilen juni 2019, etter at Sysselmannen anmodet om ikke å gå i land på lokaliteten.

Liten zodiac kjører mellom skjær på fjæresjø i tykk skodde, ved Kilskjæret rett ved Akseløya fangststasjon. Området brukes av hekkende fugl og i beite.

Ca. 20 doble kajaker setter i land fra ekspedisjonsbåt. Kajakkene oppsøker Eholmen med Snekkevika, Midterhukhamna og operer kloss inntil disse midt i hekkesesongen. Det er også flere zodiacer som kjører rundt i samme området, helt inntil Eholmen. De oppholder seg i området i flere timer. Juli 2019.

Seilbåt har slått camp og i Midterhukhamna juli 2019. Det foregår ferdsel innen for ferdselsforbudsområdet ved flere anledninger. Det blir også brent bål i campen (innenfor sikringssonen).

3.4 Forstyrrelse av privatlivets fred

Det er et viktig moment at man som fangstmann/familie i felten oppsøkes av private og kommersielle interessenter (med betalende gjester). Det er ikke ønskelig at voksne, barn og hunder blir oppsøkt i villmarka, og tatt bilde av uten at dette er forespurt om på forhånd. Det er i tillegg forstyrrende i arbeidsøyemed. Vi har ved flere anledninger henvendt oss til AECO, Visit Svalbard og i leserinnlegg o.l., men det er til stadighet båter og snøscootere som trosser disse anmodningene. Svalbardmiljøloven viser til at man skal ferdes på en slik måte at man ikke forstyrrer verken mennesker eller dyr (SML§). Dette er et økende problem ved den økte ferdselen vi i dag erfarer, og som følge av dette mener vi det bør innføres en regulering av ferdsel i en viss avstand rundt en bebodd fangststasjon/hytte. Dette er det eneste språket folk forstår etter vår årelange erfaring.

Kajakker fra ekspedisjonsbåt oppsøker ærfuglene, bistasjonen og dunsankerne på Eholmen. Det var om lag 20 doble kajakker, i tillegg til zodiacer, i området i flere timer. Juli 2019.

Slik ser det ut vinterstid utenfor bistasjonen på Kapp Schollin. Det er en motorvei med scooterspor og disse passerer på det nærmeste 5 m fra bistasjonen. Det er også helt vanlig at scootertrafikken går på begge sider av stasjonen og rundt kjøttstativet. Vi har også opplevd at det kjøres over utstyr (hundeliner) og at det tas bilder av folk (barna) og hunder av forbigående, uten at dette avklares med oss først. Trafikken som går her har som regel til hensikt å se fangststasjonen og deretter Fritjovhamna/breen der det kan være muligheter for å se isbjørn og sel.

4 Dagens kunnskapsgrunnlag og føre-var prinsippet

Mye av datagrunnlaget som brukes i kunnskapssammenstillingen fra Norsk Polarinstitutt (NP) er av eldre dato. Utviklingen av både klima, sjø-isforhold og ikke minst ferdsel og tilgang på områdene vi her snakker om er av en helt annen art enn for bare 10 år siden.

Vi er selv de som tilbringer mest tid og observerer mest i løpet av et år i det aktuelle området. Det er derfor viktig for oss å påpeke at til tross for mange gode og relevante tall og resultater i rapporten Sysselmannen benytter i dette arbeidet, så er altså mye gammel data. Det finnes eksempelvis lite eller ingen informasjon om hekkeforholdene på Akseløya, noe som er naturlig ettersom det er de siste 10 årene at det har økt med fugl på Akseløya som følge av mindre sjø-is og dermed mindre og sjeldnere rev på øya. Akseløya og Mariaholmen fremstår i dag, som nevnt ovenfor, som et eldorado for hekkende fugl på grunn av mangelen på fjellrev.

Med bakgrunn i det vi nevner her vil vi argumentere sterkt for at man legger **føre-var prinsippet** til grunn i arbeidet fremover. Det manglende kunnskapsgrunnlaget knyttet til økosystemet i Van Mijen/Bellsund området gjør at man bør bruke føre-var prinsippet i forvaltningen av dette området. Vi mener det er for lite kunnskap om- og for usikkert hvilke konsekvenser økt menneskelig aktivitet, tilstedeværelse og ferdsel vil ha for isbjørn og øvrig dyreliv i området.

5 Avgrensning av områdene

Vi mener områdene Sysselmannen har foreslått i sin helhet bør innlemmes i nasjonalparken. Utviklinga av turistnæringen var sagt å skulle skje primært i Isfjordområdet /bynært og det snakkes høyt om bærekraftig reiseliv og satsning på bynære løsninger og opplevelser – nettopp for å bevare preget av uberørt, sammenhengende villmark i Svalbards natur (formålsparagrafen i Svalbardmiljøloven). Vi er derfor svært kritiske til at man nå strekker grensene for hvor turistnæringen skal utfolde seg til et område som inntil nå ikke har vært i særlig stor bruk av denne næringen. Det er ikke gjort konsekvensanalyser for den bruken av områdene som har oppstått og utviklet seg de siste årene. Det er også et paradoks at næringen selv skal lage seg retningslinjer for sårbare lokaliteter (AECO).

Vi vil også minne om at forvaltningsområde 10 kommer ut i fra en administrativt opptrukket grense, satt uten hensyn til dyreliv, klima og natur, men med fokus på sikkerhet for folk og i en gitt avstand fra byen. Det er derfor legitimt å spørre om ikke disse gamle grensene bør revurderes/plasseres i lys av dagens utvikling av Svalbard og de klimatiske endringer? Vi mener dette er en kunstig grense i forhold til dyrelivet og at den derfor ikke bør brukes av forvaltningen i forhold til hvor det skal legges til rette for turisme og økt ferdsel.

Skal Svalbard være en av verdens best forvalta villmarker og hensynet til naturen veie tungt, så bør Van Mijenfjorden og Bellsund holdes fri for etablering av permanente bygg tilknyttet reiselivsindustrien og man bør skalere ned den aktiviteten særlig denne næringen fører med seg i et såpass sårbart og spesielt område. Turistaktiviteten er en aktivitet som er oppsøkende i forhold til dyreliv nettopp fordi det er endel av opplevelsen man har solgt og reklamerer for.

6 Konklusjon

1. Vår oppfatning er at dersom villmark, dyreliv og sårbare områder skal ivaretas på best mulig måte må ferdselsmulighetene i nasjonalparker vurderes. Etter vår mening bør det nedlegges ferdselsforbud eller innføres ferdselsrestriksjoner i enkelte områder i deler av året. I dette området vil slike lokaliteter være Eholmen, Mariaholmen, Akseløya, Midterhuken med Gåsebergkilen og Fritjovhamna, samt på fjordisen. Hovedsakelig bør dette innføres i yngleperioder og hekkeperioder, medio februar – medio august.
2. Speilvendingsprinsippet bør vurderes i arbeidet. Slik at man heller åpner for ilandstigningsmuligheter/alternativer på fastgitte lokaliteter, eksempelvis Reserchefjorden med kvitfiskstasjonen, Kapp Martin (bjørnefelle) og evt. Vårsolbukta, fremfor fri ferdsel. Det vil bli en punktbelastning på disse områdene, men det vil skåne den øvrige villmarka, og dette etter vår mening den minst totalbelastende løsningen som imøtekommer både behovene til dyreliv og eksempelvis reiselivsnæringen.
3. Man bør vurdere å sette opp små bronseskilt i nærheten av kulturminner, som minner om 100m sonen og som gjør at folk ikke vandrer eller camper midt oppi kulturminnene. Det samme kan gjøres på mindre, verna områder.
4. Det bør ikke være tillatt å kjøre snøscooter på islagt fjord i kasteperioden for sel og i perioden hvor binnene kommer ut av hiene og er avhengige av å jakte mat. For fastboende kan det heller gis dispensasjoner til å kjøre til hytter som ligger på motsatt side av Van Mijenfjorden eller i Van Keulenfjorden, evt. man kan søke om å få krysse fjorden jfr. slik det er i dag om man skal inn i Sør-Spitsbergen Nasjonalpark.
5. Forslaget Sysselmannen fremlegger bør ivareta fangstinteressene og -tradisjonen for området, men om nødvendig med nye kategoriseringer og retningslinjer for bruk av lokaliteter. Vi er klare over at våre innspill i denne saken kan få konsekvenser for vår egen aktivitet i området, men mener at det er viktig at man tar grep for å verne om de sårbare lokalitetene og det dyrelivet som er i Bellsund i dag.

Man kan eksempelvis se på muligheten for å gjøre Eholmen og kanskje også Mariaholmen/Akseløya om til dunvær med særskilte rettigheter, tillatelser og restriksjoner. Det er i så henseende viktig å merke seg at vår egen aktivitet blant fuglene er svært begrenset, vi kjenner stort sett til hvor hver fugl ligger og vi vet hvordan vi skal opptre i områdene med mye fugl, reir og unger av hekkende fugl. Det ville nok ikke det vært så mange ærfugler på noen av lokalitetene i Bellsund lengre, om ikke vi og tidligere Hiawatha (Louis Nielsen) hadde tatt vare på alle fuglene – i hovedsak ærfuglene, hver sommer.

6. Vi mener at man i alle tilfeller der datagrunnlag ikke er godt nok eller av for gammel dato skal legge føre-var prinsippet til grunn.

*Etter nedleggelsen av Svea har den totale belastningen på villmark og dyreliv i dette området økt. Slik vi ser det er det den **totale belastningen dyr og villmark utsettes for i dette området** som man må hensynta i arbeidet videre med planen.*